

تأثیر نانو دی اکسید تیتانیوم بر روی نفوذپذیری و مقاومت فشاری بتن

حمیدرضا اسماعیلی

کارشناس ارشد مهندسی عمران سازه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد.

علیرضا حاجیان بوشهریان *

استادیار گروه مهندسی عمران، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز.

چکیده

یکی از پارامترهای تأثیرگذار بر دوام بتن، نفوذپذیری آن می‌باشد. علاوه بر آن پارامتر نفوذپذیری در سازه‌ایی نظیر مخازن و منابع بتنی نگهداری سیالات دارای اهمیت زیادی است. از طرف دیگر، نفوذ مواد مخرب در بتن باعث کاهش مقاومت بتن می‌گردد. بنابراین برای تخمین میزان دوام بتن، بهبود و اصلاح هر دو پارامتر مقاومت بتن در کنار نفوذپذیری دو عامل اساسی می‌باشند. امروزه استفاده از افزودنی‌های مختلف به جهت افزایش دوام بتن افزایش چشم‌گیری داشته است. مواد نانوساختار با توجه به ویژگی‌های رفتاری بارزی که از خود نشان داده‌اند مورد توجه بخش صنعت قرار گرفته‌اند. در این تحقیق تأثیر نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم بر مقاومت فشاری و میزان نفوذپذیری آب در بتن مورد بررسی قرار گرفت. در روند تحقیق از یک طرح اختلاط با نسبت آب به مواد سیمانی ۰/۵ و عیار سیمان ۴۰۰ کیلوگرم بر مترمکعب استفاده شد. در ادامه با افزودن نانو ذرات با درصدهای مختلف به طرح اختلاط، مخلوط‌های بتنی جدید ساخته شد. نتایج آزمایش‌های انجام شده نشان داد که افزودن نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم تا درصد بهینه‌ای به مخلوط بتن باعث افزایش چشمگیر مقاومت فشاری و کاهش میزان نفوذپذیری آن نسبت به طرح شاهد می‌شود. افزودن نانو ذرات بیشتر از درصد بهینه باعث کاهش مقاومت فشاری بتن نسبت به مخلوط دارای درصد بهینه می‌شود.

واژه‌های کلیدی: نفوذپذیری بتن، مقاومت فشاری بتن، نانو دی اکسید تیتانیوم.

۱- مقدمه

زیادی اکسیدهای مختلفی با مقیاس نانو را برای بهبود خواص فیزیکی، مکانیکی و دوام بتن استفاده نموده‌اند. از آن جمله می‌توان به نانو سیلیس (Nano-SiO_2)، نانو لوله‌های کربنی، نانو اکسید آلومینیوم ($\text{Nano-Al}_2\text{O}_3$)، نانودی اکسید تیتانیوم (Nano-TiO_2)، نانو اکسید آهن ($\text{Nano-Fe}_2\text{O}$) و سایر موارد اشاره نمود. استفاده از این ذرات در بتن با توجه به ریزی، سطح مخصوص، واکنش پذیری و قابلیت فعال سازی بالای آنها و از طرفی ساختار متخلخل بتن و وجود حفراتی در ابعاد نانو، می‌تواند به بهبود خواص بتن کمک نماید. بکارگیری فناوری نانو در بتن به دو طریق انجام می‌گیرد [۵]:

الف- استفاده از نانو سیمان.

ب- استفاده از نانو افزودنی‌ها (نانو اکسید تیتانیوم، نانو الیاف، نانو سیلیس و...).

با توجه به تاثیر افزایش نانو ذرات در بهبود خواص سیمان، استفاده از نانو سیمان‌ها نیز باعث بهبود خواص بتن می‌شود. تحقیقات نشان داده است که استفاده از بعضی نانو ذرات در بتن باعث کاهش نفوذپذیری آن در مقابل آب می‌شود. این موضوع خصوصاً در حالتی که سازه بایستی آب بند بوده و در مقابل هر نوع نفوذ آب از محیط خارج و یا داخل مانند مخازن زمینی و هوایی آب شرب، مقاوم باشد حائز اهمیت می‌باشد [۶].

نانو دی اکسید تیتانیوم از اکسیدهای فلزی است که در زندگی روزمره کاربرد فراوانی دارد. این ماده پودر سفید رنگی است که دارای سه فاز کریستالی آناتاس، روتایل و بروکیت است [۷]. پودر این ماده به عنوان رنگدانه سفید در صنعت استفاده می‌شود. دو خاصیت مهم این ماده که آن را در زندگی بسیار کارا و مفید می‌سازد، خواص فوتوکاتالیستی و فوق آب دوستی آن است. از این دو خاصیت برای تصفیه آب و فاضلاب‌ها، حذف آلودگی هوا و ساختمان‌ها، تسریع واکنش‌های فتوشیمیایی مانند تولید هیدروژن، ساخت سطوح و لایه‌های ضد مه و شیشه‌های خود تمیزشونده استفاده می‌شود [۸]. در تحقیقات صورت گرفته در رابطه با کاربرد نانو ذرات TiO_2 در ساخت بتن، عملکرد موثر این ذرات در ساختار بتن، قابل ملاحظه بوده است. در نتیجه این کاربرد، بهبود خصوصیات مقاومتی و دوامی بتن مشاهده گردیده است [۹].

مسئله دوام از مهمترین مسائل پیش روی بتن است که توسط محققین زیاد مورد بررسی قرار گرفته است. مباحث توسعه پایدار نیز باعث شده است که عملکرد طولانی مدت بتن بیشتر اهمیت پیدا کند. در تعریف پایایی سازه بتنی و یا دوام بتن تعاریفی وجود دارد که در همه آنها بتن یا سازه بتنی باید در رده و شرایط کاربری مورد نظر و در محیط مورد استفاده، حداقل به اندازه عمر پیش بینی شده، پایدار و قابل بهره برداری باشند [۱ و ۲]. مقاومت و نفوذپذیری بتن دو عامل مهم در پایایی بتن می‌باشد که به عوامل متعددی از جمله نوع مصالح سنگی، نوع سیمان، آب و... بستگی دارد. بدون تردید تغییر در نوع و میزان هریک از پارامترهای فوق، بر مقاومت و نفوذپذیری بتن و به طور کلی بر پایایی بتن تاثیرگذار است [۱ و ۲]. اهمیت مسایل اقتصادی باعث شده است که در چند دهه اخیر مطالعات و تحقیقات زیادی در این زمینه آغاز گردد و آزمایش‌های مختلفی برای بررسی دوام بتن انجام گیرد. بسیاری از این آزمایش‌ها بر اساس نفوذ ماده مضر به داخل بتن می‌باشند که سرعت این نفوذ را بر روی نمونه اندازه می‌کنند. نفوذ گازها، مایعات و یون‌ها به داخل بتن به خاطر فعل و انفعالات با اجزای تشکیل دهنده بتن و تغییر در ماهیت بتن و خرابی احتمالی سازه، اهمیت دارد.

از زمان معرفی نانو تکنولوژی توسط ریچارد^۱ در سال ۱۹۵۹ به بعد پیشرفت‌های زیادی در علوم مختلف به وجود آمده که منجر به دستکاری مواد در مقیاس بسیار کوچک در حد نانو شده است. در سالهای اخیر نانو تکنولوژی در حد گسترده و با سرعت بالایی در تمامی زمینه‌ها و مواد به کار برده می‌شوند و توجه بسیاری از دانشمندان را به خود جلب کرده است. زیرا این علم توانایی استفاده از ذرات در اندازه‌ی نانو (10^{-9}) را در اختیار محققین و صنایع قرار می‌دهد تا محصولات جدیدی تولید کنند. این نانو مواده‌ها در ترکیب با خمیر سیمان مصرفی در بتن خصوصیات فیزیکی و مکانیکی جدیدی به آن می‌دهند [۳]. در چند سال اخیر تحقیقات بسیاری بر روی کاربرد فناوری نانو در تکنولوژی بتن با کاربردهای مختلف از جمله روسازی‌های بتنی انجام شده است [۴]. این فناوری به سبب خواص ویژه ذرات در این فاز، طرفداران زیادی بین محققین علم مواد و بتن پیدا نموده است. در این نوع بتن، محققین

¹ Richard

۲- تحقیقات انجام شده

میلیمتر، قطر ۹۰ میکرومتر و نانو ذرات سیلیس استفاده کردند. مقاومت فشاری نمونه‌های قرار گرفته در چرخه‌ی انجماد و ذوب با استفاده از روش تست سریع مورد آزمون قرار گرفت و نشان دهنده‌ی افزایش مقاومت فشاری در اثر کاربرد نانو ذرات می‌باشد. جلال و همکاران در تحقیقات خود تاثیر نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم را بر نفوذپذیری بتن خود متراکم در برابر یون کلرید، در صد جذب آب و جذب مویرگی (موینگی) مورد مطالعه قرار دارند. آنان بر اساس مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم تا ۴ درصد وزنی سیمان بهترین تاثیر را داشته و به عنوان پرکننده‌های نانویی عمل کرده و مقدار خلل و فرج را کاهش می‌دهند. این نتایج نشان می‌دهد که چگالی بتن افزایش می‌یابد و منافذ کوچکتر شده و ساختار منافذ بهبود یافته است که این امر باعث بهبود نفوذپذیری بتن در مقابل حملات یون کلرید و همچنین کاهش در صد جذب آب و موینگی می‌شود [۱۳]. ناجی گیوی و همکاران در تحقیقات خود تاثیر ذرات نانو سیلیس (SiO_2) را بر کارایی بتن و مقاومت فشاری بتن مورد بررسی قرار دارند. نتایج بررسی‌ها نشان داد که مخلوط بتن دارای ذرات نانوسیلیس، بطور قابل توجهی مقاومت فشاری بالاتری در مقایسه با مخلوط بتن بدون ذرات نانو سیلیس دارد و طرح بهینه با جایگزین کردن ذرات نانو سیلیس حداکثر تا ۲ درصد وزن سیمان و عمل آوری بتن در محلول آب و آهک، دارای حداکثر مقاومت فشاری می‌باشد [۱۴].

عبدالزاهر و همکاران تاثیر نانو TiO_2 را بر خصوصیات فیزیکی و مکانیکی خمیر سیمان سنگ آهکی بررسی کردند. ایشان متوجه شدند که این ماده می‌تواند باعث افزایش ۲۰ درصدی خمیر سیمان گردد [۱۵]. در پژوهشی دیگر بلبول و همکاران به تاثیر مثبت افزودن نانوتیتانیا بر خصوصیات مقاومتی خمیر سیمان ترکیب شده با ماسه‌ی سفید و سنگ آهک پی بردند [۱۶]. نظری و ریاحی تاثیر نانوذرات TiO_2 را بر خصوصیات مقاومتی، گرمایی و فیزیکی بتن بررسی کردند [۱۷]. ایشان پی بردند که افزایش نانو دی اکسید تیتانیوم بیش از ۳ درصد وزنی منجر به کاهش میزان مقاومت فشاری بتن می‌شود. استفاده از افزودنی نانو TiO_2 به صورت مجزا و در ترکیب با نانودی اکسید آهن و نانو دی اکسید آلومینیم منجر به افزایش قابل توجه در میزان مقاومت بتن و کاهش نفوذپذیری آن می‌گردد [۱۸]. از دیگر مطالعات انجام شده در تعیین میزان نفوذپذیری بتن می‌توان به پژوهشهای گلستان و حاجیانی بوشهریان، علی عبدو و همکاران و سان و همکاران اشاره کرد [۱۹-۲۱].

در برخی تحقیقات انجام شده از نانو سیلیس به همراه دوده سیلیس و یا خاکستر بادی استفاده شده است. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که در بتن‌های حاوی خاکستر بادی و نانو سیلیس مقاومت بیش از بتن‌های حاوی خاکستر بادی و با بتن‌های معمولی خواهد بود. روند کسب مقاومت در سه نوع بتن عادی با عیار سیمان یکسان، الف) بتن معمولی ب) بتن حاوی خاکستری بادی ج) بتن حاوی خاکستری بادی و نانو سیلیس را که طی آزمایشات لی و همکاران به دست آمده نشان می‌دهد که مقاومت نهایی نمونه‌ی بتنی که حاوی نانو سیلیس است، بیش از دو نوع دیگر است. از طرفی روند کسب مقاومت در بتن حاوی نانو سیلیس بسیار سریع از بتن حاوی خاکستر بادی تنهاست. مقاومت فشاری نمونه حاوی ۴٪ نانو سیلیس و ۵۰٪ خاکستر بادی ۸۱ درصد بیش از نمونه حاوی تنها ۵۰٪ درصد خاکستر بادی تنهاست. از سوی دیگر مقاومت نمونه‌های حاوی ۴٪ نانو سیلیس و ۵۰٪ خاکستر بادی تنها در ۵۶ روز اول کمتر از بتن معمولی است، بنابراین می‌توان گفت که استفاده از نانو سیلیس در بتن، نه تنها مقاومت فشاری آن را افزایش می‌دهد، بلکه روند افزایش مقاومت در بتن‌های حاوی خاکستر بادی را نیز افزایش می‌دهد [۱۰].

خجسته بند و همکاران، ویژگی‌های ملات سیمان حاوی نانو ذرات سیلیس مورد بررسی و آزمایش قرار گرفته است. سیلیکای غیر کریستاله یا شیشه‌ای که جز اصلی یک پوزولان است با هیدروکسید کلسیم حاصل از هیدراتاسیون واکنش می‌دهد [۱۱]. شدت واکنش پوزولانی با میزان مساحت سطح قابل دسترسی برای واکنش متناسب است. بنابراین افزایش ذرات نانو سیلیس بالاتر از ملات‌هایی بود که حاوی دوده سیلیس در سنین ۷ و ۲۸ روز بودند. بنابراین ثابت می‌شود که نانوذرات در افزایش مقاومت نسبت به دوده سیلیس موثرتر هستند. مقاومت ملات‌ها با افزایش درصد نانو سیلیس از ۳٪ تا ۱۲٪ افزایش می‌یابد. براساس نتایج حاصله از آزمایش مقاومت فشاری، ملاحظه می‌گردد که نانو ذرات سیلیکانه تنها به عنوان پرکننده برای بهبود زیر ساختار ملات سیمان عمل می‌کند، بلکه به عنوان بهبود دهنده واکنش پوزولانی نیز عمل می‌کند. نظری و ریاحی در تحقیق دیگری تاثیر نانو ذرات سیلیس (SiO_2) و آلومینا (Al_2O_3) را بر مقاومت بتن در برابر سایش و مقاومت فشاری بتن مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که کاربرد نانو ذرات در بتن باعث افزایش مقاومت شده است [۱۲]. آنان از الیاف پلی پروپیلن با طول ۱۲

۳- مواد و روش ها

ACI 211.1-91 با نسبت آب به سیمان ۰/۵ و عیار سیمان ۴۱۰

کیلوگرم بر مترمکعب بدون اضافه کردن نانو ذرات برای ساخت نمونه بتنی شاهد (با نماد C0) انجام شد. برای این منظور اوزان شن، ماسه و سیمان را به طور دقیق رعایت می گردید در حالیکه مقدار آب به صورت حدودی و براساس کنترل چشمی تعیین می شد. برای بهتر مخلوط شدن مصالح ابتدا نصف سنگدانه های درشت و ریز را در مخلوط کن ریخته و سپس نیمی از سیمان را با آن ها اضافه کرده و حدود ۱ دقیقه میکسر شروع به چرخش می نمود. پس از توقف آن، بقیه مصالح سنگی و سیمان را در مخلوط کن ریخته و اجازه داده می شد که ۱ دقیقه دیگر شروع به چرخش نماید. پس از آن آب به تدریج به مصالح اضافه شده و به صورت چشمی کنترل می شد. در هر مرحله که آب اختلاط اضافه می شد، مخلوط کردن آنقدر ادامه می یافت تا سطح همه دانه ها به طور همگن مرطوب شود.

برای ساختن نمونه های حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم پس از اوزان شن و ماسه، از وزن سیمان در طرح اختلاط کم می شد و به همان میزان نانو دی اکسید تیتانیوم در مقدار آب طرح اختلاط حل می گردید. برای این منظور نانو دی اکسید تیتانیوم که به صورت پودر می باشد به آرامی در آب ریخته می شد و برای جلوگیری از کلوخه شدن آن در آب از همزن برقی استفاده می گردید و اینقدر فرایند همزدن ادامه پیدا می کرد تا نانو دی اکسید تیتانیوم کاملاً در آب حل شده و به صورت محلول تبدیل می شد. در ادامه همانند ساختن نمونه شاهد اجزای بتن باهم مخلوط می گردید و به جای آب خالص از محلول تهیه شده ی آب و نانو دی اکسید تیتانیوم، استفاده می شد. نمونه ها با درصد های یک، دو، سه، چهار و پنج از نانو دی اکسید تیتانیوم بر حسب وزن سیمان ساخته شده و به ترتیب T1، T2، T3، T4 و T5 نامگذاری شدند.

آزمایشات مقاومت فشاری و نفوذپذیری در ۶ طرح انجام گردید، به طوری که ۱ طرح آن به نمونه های بتنی شاهد (بدون نانو دی اکسید تیتانیوم) و ۵ طرح مربوط به نمونه های بتنی حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم می باشد. آزمایشات برای هر طرح اختلاط در سنین ۷ و ۲۸ و ۹۰ روزه بتن انجام شدند.

با توجه به طرح اختلاط انجام شده ۱۳۳ عدد نمونه مکعبی با ابعاد ۱۵*۱۵*۱۵ سانتیمتر براساس استاندارد BS 1881: Part 108 ساخته و کلیه نمونه ها پس از ۲۴ ساعت از زمان ساخت از قالب خارج و تا سنین ۷، ۲۸ و ۹۰ روزه در محیط آزمایشگاه و در داخل

معمولاً بتن حاوی الیاف و نانو مواد همانند بتن ساده ریخته و متراکم می شود. روش طراحی مخلوط های بتن حاوی نانو TiO_2 و پلی پروپیلین اساساً شبیه طراحی بتن ساده است. با این وجود، باید برخی ملاحظات برای پخش یکنواخت آنها و جلوگیری از جدایشگی یا پدیده گلوله ای شدن و ایجاد یک مخلوط کارا جهت ریختن، تراکم و پرداخت بتن بعمل آید [۲۲].

بهترین گزینه برای پخش نانوذرات تهیه مخلوط آبی با استفاده از هموژنایزرها و حمام اولتراسونیک می باشد. گاهی نیز از برخی جدا کننده های شیمیایی نیز استفاده می گردد. در صورت عدم وجود امکانات کافی در آزمایشگاه، نانو مواد به خاطر آسانی پخش بصورت خشک وارد مخلوط می شوند. در فرآیند ساخت باید از ایجاد پدیده گلوله ای شدن نانو مواد جلوگیری بعمل آید. این مشکل اغلب به دلیل استفاده از مقادیر زیاد نانو مواد بیش از ۲ درصد یا حتی ۱ درصد یا اضافه کردن خیلی سریع نانو مواد به مخلوطی که آب کافی و یا کارایی کافی ندارد، بوجود می آید. در این پدیده نانو مواد و الیاف نزدیک به هم جمع شده، سبب کاهش کارایی مخلوط بتن و در نتیجه کاهش مقاومت و نرمی بتن سخت شده می شود [۲۳]. بطور کلی استاندارد و روش خاصی برای طرح اختلاط بتن های الیافی و نانوبتن ها پیش بینی نشده است و تنها از طریق اضافه نمودن درصدی از الیاف و نانو مواد به طرح اختلاط بتن شاهد و با آزمون و خطا، امکان پذیر می باشد.

در این تحقیق جهت پی بردن به تأثیر نانو دی اکسید تیتانیوم بر مقاومت فشاری و نفوذپذیری بتن، نانو TiO_2 معادل ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ درصد از وزن سیمان و به بتن شاهد اضافه گردید. نانو TiO_2 استفاده شده در این نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم بکار رفته در این مطالعه تولید شرکت تحقیقاتی نانو مواد هیوستون ایالات متحده (US Research Nanomaterials, Inc, Twing) (Leaflane, Houston, TX77084, USA) می باشد. قطر ذرات آن بین ۱۰ تا ۲۵ میلیمتر، سطح ویژه ی آن ۲۰۰ تا ۲۴۰ متر مربع بر گرم، چگالی ظاهری آن ۰/۲۴ گرم بر سانتیمتر مکعب و درصد خلوص آن بیش از ۹۹ می باشد.

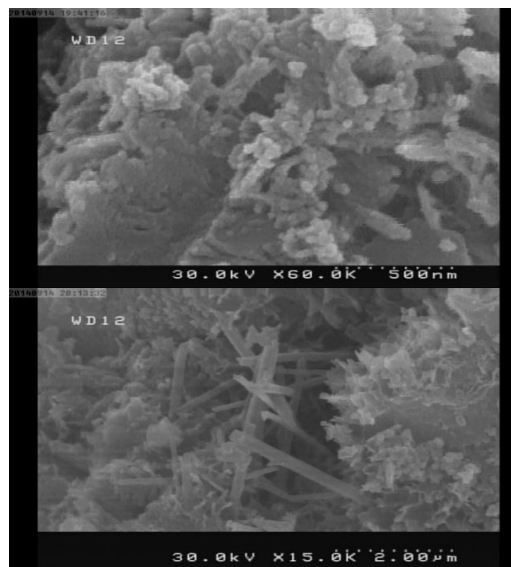
پس از انجام آزمایشات مصالح سنگی و مطابق با طرح اختلاط های در نظر گرفته شده، پس از توزین مصالح و آماده سازی تجهیزات لازم، شروع به ساخت بتن شد. یک طرح اختلاط مطابق استاندارد

۴- نتایج و بحث

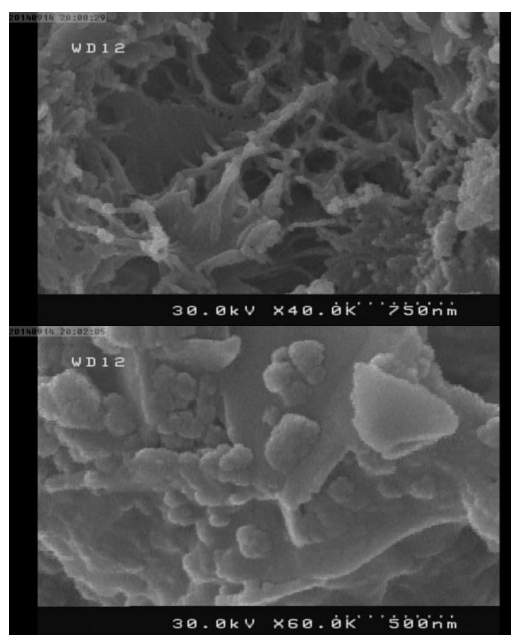
برای تعیین مقاومت فشاری، نمونه‌ها در سنین ۷، ۲۸ و ۹۰ روزه تحت آزمایش مقاومت فشاری با سرعت ۰/۳ نیوتن بر میلی‌متر مربع در ثانیه طبق استاندارد BS 1881: Part 116 قرار گرفتند. نتایج به دست آمده در جدول ۱ نشان داده شده است. همانطور که مشاهده می‌شود مقاومت فشاری نمونه شاهد در سن ۷ روز برابر ۱۶/۵۵ مگا پاسکال و در سن ۲۸ روزه برابر با ۲۵/۲۶ مگا پاسکال و در سن ۹۰ روزه ۲۹/۷۵ مگا پاسکال می‌باشد که این مقدار معادل ۵۲/۶۲ درصد افزایش مقاومت نمونه شاهد ۲۸ روزه را نسبت به سن ۷ روز نشان می‌دهد. هم چنین مقاومت فشاری نمونه شاهد در سن ۹۰ روزه ۷۹/۷۵ درصد نسبت به نمونه ۷ روزه و ۱۷/۷۷ درصد نسبت به نمونه ۲۸ روزه افزایش نشان می‌دهد. از طرفی دیگر مقاومت‌های فشاری نمونه‌های حاوی نانودی اکسید تیتانیوم ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ درصد در سن ۲۸ روز به ترتیب معادل ۱۴/۸، ۲۳/۷۱، ۲۶/۶۸، ۳۷/۵۲ و ۴۷/۰۳ درصد افزایش نسبت به نمونه شاهد نشان می‌دهد. همین افزایش در نمونه‌های ۷ روزه و ۹۰ روزه نیز تکرار می‌شود. به گونه‌ای که افزایش مقاومت فشاری ۷ روزه بتن حاوی نانو TiO_2 با درصد‌های ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ نسبت به بتن شاهد به ترتیب برابر با ۱۳/۵۹، ۱۹/۳۳، ۲۴/۲۲، ۳۷/۴۶ و ۴۹/۱۲ درصد به دست آمده است. همچنین افزایش مقاومت فشاری بتن حاوی نانودی اکسید تیتانیوم ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ درصد در سن ۹۰ روزه به ترتیب معادل ۱۵/۵۱، ۱۲/۸، ۱۵/۴، ۱۰/۵۹، ۱۱/۱۷ درصد افزایش نسبت به سن ۲۸ روزه را نشان می‌دهد. این به آن معنی است که یک رابطه مستقیم بین افزایش درصد نانو TiO_2 و افزایش مقاومت فشاری وجود دارد.

می‌توان مشاهده کرد که با افزایش درصد نانودی اکسید تیتانیوم نیز میانگین جرم حجمی نمونه‌های حاوی نانو TiO_2 نسبت به نمونه شاهد افزایش می‌یابد. افزایش میانگین جرم حجمی نمونه‌ها نسبت به نمونه شاهد و با توجه به درصد‌های نانو TiO_2 تا ۲/۵ درصد می‌باشد. ملاحظه می‌شود که مقاومت فشاری آزمونه‌های ۷، ۲۸ و ۹۰ روز با درصد‌های مختلف نانودی اکسید تیتانیوم، در تمامی حالات و با افزایش درصد نانو TiO_2 ، نسبت به مقاومت فشاری بتن شاهد افزایش می‌یابد.

آب معمولی با دمای تقریبی ۲۰ درجه سانتیگراد براساس استاندارد BS 1881: Part 111 عمل آوری شد [۲۴]. در این روش، بار محوری فشاری به نمونه‌های استوانه‌ای یا مکعبی با نرخ مشخص اعمال شده و تا گسیخته شدن نمونه ادامه می‌یابد. مقاومت فشاری از تقسیم حداکثر بار تحمل شده توسط نمونه بر سطح مقطع آن بدست می‌آید. این آزمایش بر روی بتن سخت شده بر حسب توصیه آیین‌نامه در سنین ۷ و ۲۸ و ۹۰ روز انجام گرفته است.

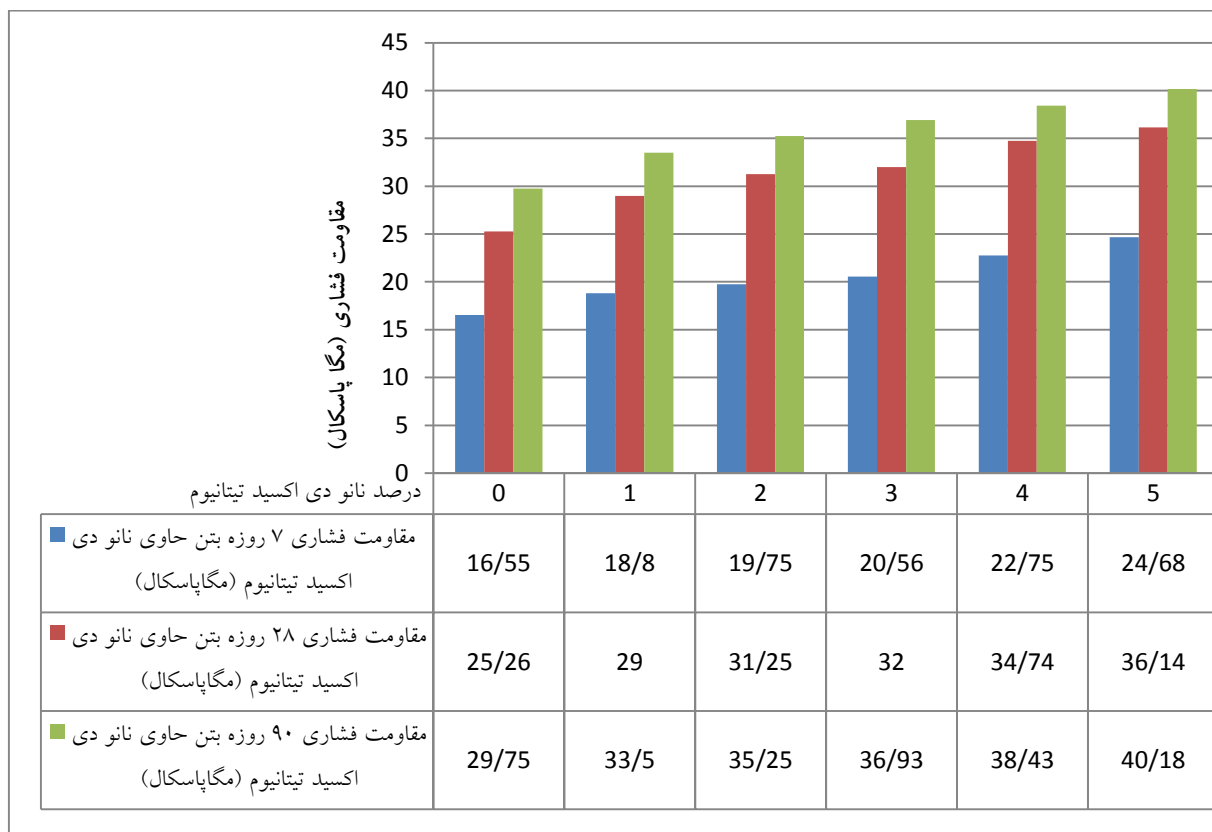
شکل ۱- تصویر میکروسکوپ الکترونی (SEM) از بتن حاوی دو درصد نانو دی اکسید تیتانیوم (T2)

شکل ۲- تصویر میکروسکوپ الکترونی (SEM) از بتن حاوی چهار درصد نانو دی اکسید تیتانیوم (T4)

جدول ۱- نتایج آزمایشات مقاومت فشاری بتن در نانو دی اکسید تیتانیوم

ردیف	کد نمونه	سن نمونه (Day)	بار وارده (kg)	مقاومت فشاری (MPa)	جرم حجمی (kg/m ³)
۱	C0	۷	۳۷۲۴۰	۱۶/۵۵	۲۳۶۰
۲	T1	۷	۴۲۳۰۰	۱۸/۸۰	۲۳۷۰
۳	T2	۷	۴۴۴۴۰	۱۹/۷۵	۲۳۹۰
۴	T3	۷	۴۶۲۶۰	۲۰/۵۶	۲۴۰۰
۵	T4	۷	۵۱۱۹۰	۲۲/۷۵	۲۳۹۰
۶	T5	۷	۵۵۵۳۰	۲۴/۶۸	۲۴۲۰
۷	C0	۲۸	۵۶۸۳۵	۲۵/۲۶	۲۳۸۰
۸	T1	۲۸	۶۵۲۵۰	۲۹/۰۰	۲۴۰۰
۹	T2	۲۸	۷۰۳۱۵	۳۱/۲۵	۲۳۸۰
۱۰	T3	۲۸	۷۲۰۰۰	۳۲/۰۰	۲۴۲۰
۱۱	T4	۲۸	۷۸۱۶۵	۳۴/۷۴	۲۴۳۰
۱۲	T5	۲۸	۸۱۳۱۵	۳۶/۱۴	۲۴۲۰
۱۳	C0	۹۰	۶۶۹۴۰	۲۹/۷۵	۲۳۷۵
۱۴	T1	۹۰	۷۵۳۷۵	۳۳/۵۰	۲۳۹۰
۱۵	T2	۹۰	۷۹۳۲۵	۳۵/۲۵	۲۴۲۰
۱۶	T3	۹۰	۸۳۱۰۰	۳۶/۹۳	۲۴۱۰
۱۷	T4	۹۰	۸۶۴۵۰	۳۸/۴۳	۲۴۳۰
۱۸	T5	۹۰	۹۰۵۰۰	۴۰/۱۸	۲۴۳۵

شکل ۳- مقایسه مقاومت فشاری طرح اختلاط حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم با درصدهای مختلف (مگاپاسکال)

می‌باشد. این مقادیر معادل ۱۸/۰۷ درصد کاهش عمق نفوذ آب در نمونه شاهد ۲۸ روزه را نسبت به سن ۷ روز نشان می‌دهد. کاهش عمق نفوذ آب در نمونه‌های ۷، ۲۸ و ۹۰ روزه بتن حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم با درصد‌های ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ نسبت به بتن شاهد به ترتیب برابر با ۲۰/۹۸، ۲۸/۹۴، ۴۰/۰۰، ۵۸/۰۶ و ۴۶/۲۶ درصد و ۱۲/۱۶، ۲۲/۰۵، ۳۳/۸۷، ۴۳/۱۰ و ۳۱/۷۴ و همچنین ۱۶/۹۲، ۲۶/۶۶، ۴۰/۷۴، ۵۲/۰۰ و ۳۵/۷۱ درصد به دست آمده است. این به آن معنی است که یک رابطه مستقیم و منظم بین افزایش درصد نانودی اکسید تیتانیوم و کاهش عمق نفوذ آب در نمونه‌های حاوی نانودی اکسید تیتانیوم تا ۴ درصد وزنی سیمان وجود دارد و با افزایش درصد نانو دی اکسید تیتانیوم بیشتر از ۴ درصد این رابطه مستقیم و منظم از بین می‌رود.

برای تعیین میزان عمق نفوذ آب در بتن نمونه‌ها طبق استاندارد DIN1048- ISO 7031 در سنین ۷، ۲۸ و ۹۰ روزه تحت آزمایش نفوذپذیری با اعمال فشار ۱۰ بار قرار گرفتند. لازم به ذکر است که نمونه‌ها به مدت ۷۲ ساعت، در دستگاه تست نفوذپذیری قرار گرفتند. نتایج نشان می‌دهد که عمق نفوذپذیری آب در بتن و ضریب نفوذپذیری آن با افزودن نانو دی اکسید تیتانیوم تا ۴ درصد وزنی سیمان طرح اختلاط به صورت نزولی کاهش می‌یابد. اما افزودن ۵ درصد نانو دی اکسید تیتانیوم به طرح اختلاط روند نزولی کاهش عمق نفوذپذیری آب در بتن و ضریب نفوذپذیری آن متوقف می‌نماید. عمق نفوذ آب در نمونه شاهد در سن ۷ روز برابر ۹۸ میلی‌متر و در سن ۲۸ روزه برابر با ۸۳ میلی‌متر و در سن ۹۰ روزه برابر ۷۶ میلی‌متر

شکل ۴- مقایسه نفوذپذیری بتن حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم

عمق نفوذ آب در نمونه شاهد در سن ۹۰ روزه ۲۸/۹۴ درصد نسبت به نمونه ۷ روزه و ۹/۲۱ درصد نسبت به نمونه ۲۸ روزه کاهش نشان می‌دهد. دیده می‌شود که عمق نفوذ آب در نمونه‌های حاوی نانودی اکسید تیتانیوم ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ درصد در سن ۲۸ روز به ترتیب معادل ۹/۴۵، ۱۱/۷۶، ۱۲/۹۰، ۱۳/۸۹ و ۱۵/۵۱ درصد کاهش نسبت به سن ۷ روز را نشان می‌دهد. همچنین کاهش عمق نفوذ آب در نمونه‌های بتن حاوی نانودی اکسید تیتانیوم ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ درصد در سن ۹۰ روز به ترتیب معادل ۱۳/۸۴، ۱۳/۳۳، ۱۴/۸۱،

۱۶/۰۰، ۱۲/۵۰ درصد کاهش نسبت به سن ۲۸ روزه را نشان می‌دهد. تغییرات ضریب نفوذپذیری با درصد نانو دی اکسید تیتانیوم برای نمونه‌های ۷، ۲۸ و ۹۰ روزه نسبت به بتن شاهد در شکل ۵ ارائه شده است. در نمودار ۵، ضریب نفوذپذیری بتن حاوی نانودی اکسید تیتانیوم براساس درصد‌های مختلف نانو دی اکسید تیتانیوم و سن بتن مقایسه شده است. ضریب نفوذپذیری با استفاده از قانون داری (رابطه ۱)، که در وضعیت‌های جریان حالت ثابت پایدار می‌باشد، قابل

محاسبه است. براساس قانون دارسی، ضریب نفوذپذیری یک نمونه آزمایشی، با استفاده از معادله‌ی زیر بدست می‌آید [۲۵].

$$K = \frac{Q.L}{A.H.T} \quad (1)$$

که در آن:

K: ضریب نفوذپذیری (متر بر ثانیه)

Q: میزان آب نفوذ کرده در نمونه در طول آزمایش (مترمکعب)

A: مساحت وجه نمونه که در معرض جریان آب قرار گرفته است

(متر مربع)

H: فشار اعمالی بر سطح نمونه (متر)

T: طول مدت زمانی که تخلیه براساس آن اندازه‌گیری می‌شود

(ثانیه)

طرح اختلاط شامل ۴ درصد نانو و در سن ۹۰ روز دارای

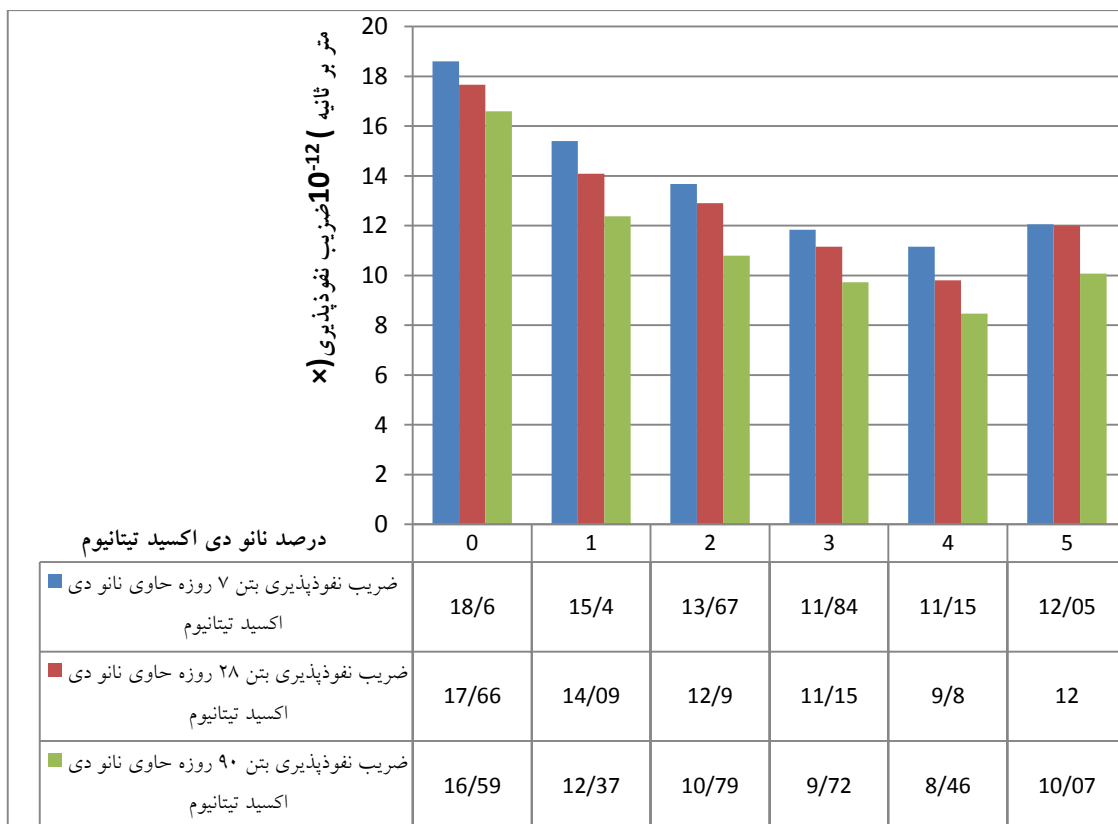
کمترین مقدار و برابر $10^{-12} \times 0.51$ متر بر ثانیه می‌باشد. بطور

کلی بر اساس نمودار با افزایش نانو دی اکسید تیتانیوم تا ۴

درصد وزن سیمان و همچنین افزایش سن بتن ضریب نفوذپذیری

بتن حاوی دی اکسید تیتانیوم کاهش می‌یابد و در این مقدار

بهینه می‌شود.

شکل ۵- مقایسه ضریب نفوذپذیری بتن حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم نسبت به بتن بدون نانو دی اکسید تیتانیوم

بتن، برحسب درصد نانو دی اکسید تیتانیوم و مقاومت فشاری بتن ارائه شده است [۲۶].

$$K_p = 0.4 + 0.003 + 352.86 \ln T + \frac{262.3}{F_c} \quad (2)$$

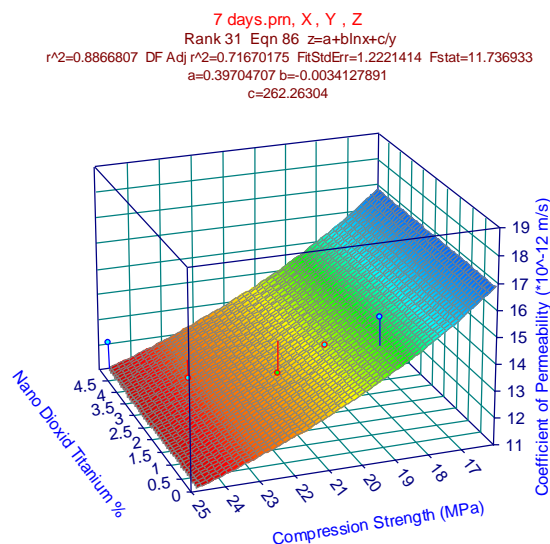
$$K_p = -19.22 + 0.83T + \frac{931.2}{F_c} \quad (3)$$

$$K_p = -5.64 + 0.002 \ln T - \frac{584.4}{F_c} \quad (4)$$

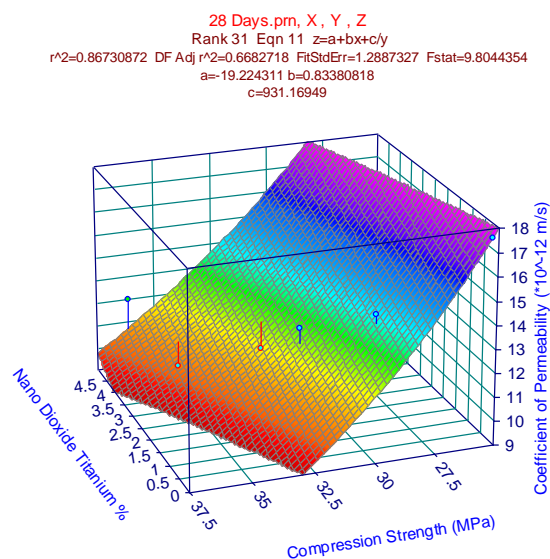
در شکل‌های ۶ الی ۸ نمودار سه بعدی مقایسه بین ضریب نفوذپذیری و مقاومت فشاری بتن حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم به

ترتیب ۷، ۲۸ و ۹۰ روزه آورده شده است. در این شکلها K_p ، ضریب نفوذپذیری بتن بر حسب متر بر ثانیه، F_c مقاومت فشاری بتن بر حسب مگاپاسکال و T ، درصد نانو دی اکسید تیتانیوم اضافه شده به نمونه‌ی بتنی می‌باشد.

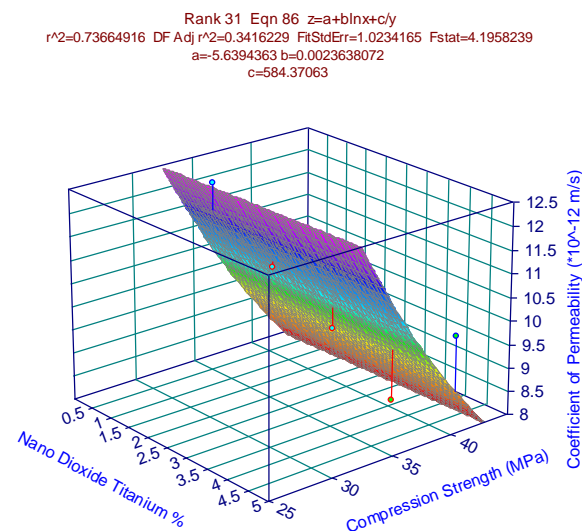
روابط ۲ تا ۴، با استفاده از نرم افزار Table Curve و بر مبنای بهترین و ساده‌ترین برازش، جهت پیش بینی ضریب نفوذپذیری

شکل ۶- تغییرات ضریب نفوذپذیری و مقاومت فشاری بتن ۷ روزه حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم

شکل ۷- تغییرات ضریب نفوذپذیری و مقاومت فشاری بتن ۲۸ روزه حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم

شکل ۸- تغییرات ضریب نفوذپذیری و مقاومت فشاری بتن ۹۰ روزه حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم

۵- نتیجه گیری

و فرجی که در ابعاد نانومتر است را پر می کنند که این مورد دوم از مزایای نانوذرات نسبت به پوزولان های معمولی می باشد. پس این روش نیز به ایجاد ساختاری متراکم تر در ملات و خمیر سیمان و در نتیجه افزایش مقاومت های مکانیکی آن از جمله مقاومت فشاری کمک شایانی می کند.

(د) در تمامی نمونه ها ضریب نفوذ پذیری و همچنین عمق نفوذ آب در مقایسه با به نمونه شاهد کاهش یافته است.

(ه) ضریب نفوذ پذیری بتن حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم تا ۴ درصد وزنی سیمان به صورت نزولی کاهش می یابد و بعد از این مقدار، روند نزولی آن متوقف می گردد. در سن ۷، ۲۸ و ۹۰ روزه بتن حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم بیشترین ضریب نفوذ پذیری مربوط به نمونه T4 و به ترتیب برابر با $10^{-12} \times 11/15$ ، $10^{-12} \times 9/8$ و $10^{-12} \times 8/4$ متر بر ثانیه می باشد.

(و) کاهش نفوذ پذیری با افزایش نانو دی اکسید تیتانیوم تا ۴ درصد وزنی سیمان مربوط به کاهش ترک های ناشی از آب رفتگی بتن و پر شدن تخلخل هایی در ابعاد نانو میکرو بتن است.

۶- مراجع

[۱]. نویل، آدام، خواص بتن، مترجم هرمز فامیلی، انتشارات ابوریحان بیرونی، ۱۳۷۸.

[2]. DIN 1048, Concrete harden – Determination of the depth of penetration of water under pressure, German National Standard, 1991.

[۳]. اسدی، محمد، فهیم، جواد، منشی، احمد و جهانبخش سفیدی، محبوه، بررسی تاثیر افزودنی نانو سیلیس بر خواص مکانیکی و ریز ساختاری خمیر سیمان پرتلند، ماهنامه علمی تخصصی سیمان، صفحه ۷۹-۸۴، ۱۳۹۰.

[۴]. بهادری، هادی و بوشهریان، عباس، کاربرد نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم در روسازی های بتنی در جهت بهبود ویژگی ها و ایجاد خاصیت فوتوکالیستی در بتن، سومین همایش تخصصی محیط زیست، دانشگاه تهران، ۱۳۷۸.

[۵]. راستگوی حقی، سیده هدا و مظهر سرمدی، نسترن، فن آوری نانو و کاربرد آن در بهبود خواص بتن و فلزات، همایش ملی مقاوم سازی ایران، یزد، ۱۳۹۱.

[۶]. کالوندی، سید محسن، رضایی، مهلا، رهگذر، محمدرضا، بررسی برخی خواص مهندسی بتن معمولی حاوی نانو آلومینا و

در این تحقیق با استفاده از مصالح شن و ماسه معدن مرادی واقع در دوکوهک از توابع شهر شیراز استان فارس، سیمان تیپ ۲ فارس، نانودی اکسید تیتانیوم و آب آشامیدنی، نمونه های شاهد و حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم در ۶ طرح ساخته شد. سپس بر روی نمونه های مکعبی $15 \times 15 \times 15$ سانتیمتر، تست مقاومت فشاری و تست نفوذ پذیری در برابر آب در سنین ۷ و ۲۸ و ۹۰ روز انجام شد. به طور کلی نتایج آزمایشات نشان دادند که کاربرد نانودی اکسید تیتانیوم باعث بهبود خواص مقاومت فشاری و نفوذ پذیری بتن می گردد که در ذیل به آنها اشاره می شود.

مقایسه بین نتایج بدست آمده از مقاومت فشاری ۷، ۲۸ و ۹۰ روزه بتن حاوی نانو دی اکسید تیتانیوم نشان می دهد مقاومت فشاری تمامی نمونه ها دارای نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم، دارای مقاومتی بیشتر از نمونه شاهد می باشند. طوری که بیشترین مقدار مقاومت فشاری مربوط به نمونه T5 می باشد که در سنین ۷، ۲۸ و ۹۰ روزه به ترتیب ۳۵، ۴۷/۰۳، ۴۹/۱۲ مگاپاسکال می باشد. دلیل بهبود رفتار و ویژگی های نانوذرات در ماتریس بتن را می توان به مکانیزم سه گانه تاثیر این مواد در ماتریس مصالح پایه سیمانی مرتبط دانست. این مکانیزم سه گانه را به صورت زیر می توان بیان داشت: الف) وقتی مقدار کمی از نانو ذرات به صورت همگن در ملات یا خمیر سیمان پخش شوند نانوذرات با توجه به سطح ویژه بسیار بالایشان و در نتیجه، انرژی سطحی بسیار زیاد به مانند هسته اتم عمل کرده و یک چسبندگی قوی با سیمان هیدراته شده ایجاد می کنند که به آن اثر هسته ای گویند. در نتیجه این اثر به دلیل واکنش پذیری بالا، روند هیدراته شدن ادامه می یابد و مقاومت های مکانیکی افزایش می یابند.

ب) نانو ذرات در بین محصولات هیدراسیون با کلسیم هیدروکسید $Ca(OH)_2$ واکنش داده و از رشد بیشتر این بلورها جلوگیری می کند. که در نتیجه این واکنش ژل متراکم کلسیم- سیلیکات- هیدرات (C-S-H) تولید گشته و ملات و خمیر سیمان، ساختار متراکم تری پیدا خواهند کرد. این اثر شبیه به عملکرد پوزولان ها می باشد.

ج) خاصیت ریزپرکنندگی نانوذرات به مانند پوزولان ها که البته به دلیل ریزی بسیار زیاد این مواد نسبت به پوزولان ها، شدت بیشتری دارد. که در نتیجه این عمل نانوذرات خلل و فرج بتن و حتی خلل

- combined with micro silica reinforced limestone cement: Physico mechanical Investigation. Egyptian Journal of Chemistry (2019).
- [17]. Nazari, Ali, and Shadi Riahi. The effects of TiO₂ nanoparticles on physical, thermal and mechanical properties of concrete using ground granulated blast furnace slag as binder. *Materials Science and Engineering: A* 528, no. 4-5, 2085-2092, 2011.
- [18]. Oltulu, Meral, and Remzi Şahin. Single and combined effects of nano-SiO₂, nano-Al₂O₃ and nano-Fe₂O₃ powders on compressive strength and capillary permeability of cement mortar containing silica fume. *Materials Science and Engineering: A* 528, no. 22-23 7012-7019, 2011.
- [19]. گلستان، احمدرضا و حاجیان بوشهریان، علیرضا، بررسی کاربرد الیاف فلزی تولید داخل در بتنهای ویژه الیاف فلزی و تأثیر آن بر پارامترهای نفوذپذیری و مقاومت فشاری بتن، مجله‌ی تحقیقات بتن، سال نهم، شماره‌ی دوم، صفحه‌ی ۱۲۱-۱۱۱، ۱۳۹۵.
- [20]. Aliabdo, Ali A., Abd Elmoaty M. Abd Elmoaty, and Ahmed M. Fawzy. Experimental investigation on permeability indices and strength of modified pervious concrete with recycled concrete aggregate. *Construction and Building Materials* 193, 105-127, 2018.
- [21]. Sun, Junbo, Junfei Zhang, Yunfan Gu, Yimiao Huang, Yuantian Sun, and Guowei Ma. Prediction of permeability and unconfined compressive strength of pervious concrete using evolved support vector regression. *Construction and Building Materials* 207, 440-449, 2019.
- [22]. مستوفی نژاد، داود، تکنولوژی و طرح اختلاط بتن، ارکان، چاپ ششم، ۱۶۹ صفحه، ۱۳۸۲.
- [23]. رئیس قاسمی، امیرمازیار و پرهیزکار، طیبه، نانو تکنولوژی و کاربرد ذرات نانودی اکسید تیتانیوم در بتن با ملات، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، ۱۳۸۹.
- [24]. British Standard. Testing Concrete, Recommendations for the measurement of dynamic modulus of elasticity. BSI 881: Part 209: 1990.
- [25]. Lampacher, B. J., and G. E. Blight. Permeability and sorption properties of mature near-surface concrete. *Journal of materials in civil engineering* 10, no. 1, 21-25, 1998.
- [26]. Table Curve 3D, Microsoft Software Company, URL: <http://www.sasat.com/>, 2002.
- نانوسیلیس، هشتمین کنگره ملی مهندسی عمران، بابل، دانشگاه نوشیروانی بابل، ۱۳۹۳.
- [۷]. رضایی فر، امید، بوستانی، مریم و وکیلی، خدیجه، بررسی اثرات استفاده از بتن دارای دی اکسید تیتانیوم بر بهبود کیفیت هوا، دومین کنفرانس سراسری توسعه محوری مهندسی عمران، معماری، برق، مکانیک ایران، گروه آموزش و پژوهش شرکت مهندسی بارو گستر پارس با همکاری آکادمی آکسفورد سرت انگلستان، گرگان، ۱۳۹۴.
- [۸]. حیدری باغعوضی، سمیرا، کیانپور، محسن و شهرآبادی عباس، خواص فتوکاتالیستی و آب دوستی نانوذره دی اکسید تیتانیوم در تصفیه آب و بررسی روش های سنتز آن، اولین همایش ملی توسعه تکنولوژی در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی، موسسه علمی نفت پژوهان جنوب، اهواز، ۱۳۹۰.
- [9]. Li, H., Zhang, M.H., and Ou. J.P., Flexural fatigue performance of concrete containing nano-particles for pavement. *International Journal of fatigue* 29(7), 1292-1301, 2007.
- [۱۰]. گلابچی، محمود، تقی زاده، کتابون و سروش نیا، احسان، نانو فناوری در معماری و مهندسی ساختمان، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۱.
- [۱۱]. خجسته بند، حامد، سهرابی، محمدرضا، صمیمی عبدالرضا، بررسی اثر نانوسیلیس بر خواص مکانیکی بتن سبک، هشتمین کنگره بین المللی مهندسی عمران، شیراز، دانشگاه شیراز، ۱۳۸۸.
- [12]. Nazari, A., Riahi, Sh., Abrasion resistance of concrete containing SiO₂ and Al₂O₃ nanoparticles indifferent curing media. *Energy and Buildings* (43), 2939-2946, 2011.
- [13]. Jalal, M., Fathi, M., Mohammad Farzad, M., Effects of fly ash and TiO₂ nanoparticles on rheological, mechanical, microstructural and thermal properties of high strength self compacting concrete. *Mechanics of Materials* (61), 11-27, 2013.
- [14]. Najigivi, A., Khaloo A., and Abdul Rashid, S. Investigating the effects of using different types of SiO₂ nanoparticles on the mechanical properties of binary blended concrete. *Composites Part B: Engineering*, (54), 52-58, 2013.
- [15]. Abdelzaher, M. A., Asmaa S. Hamouda, Ibrahim M. Ismail, and M. N. El-Sheikh. Nano Titania Reinforced Limestone Cement: Physico-Mechanical Investigation. *Key Engineering Materials* 786 (2018).
- [16]. Balboul, Basma AA, Mohamed Abdelzaher, Asmaa S. Hamouda, and A. H. Zaki. Nano Titania

Effect of Nano Titanium Dioxide on the Permeability and Compression Strength of Concrete

Hamidreza Esmaili

M.Sc. in Structural Engineering, Islamic Azad University, Boroujerd Branch.

Alireza Hajiani Boushehrian *

Assistant Professor, Civil Engineering Department, Islamic Azad University, Shiraz Branch.

Abstract

The improvement properties of concrete such as strength and durability are functions of number, type, size and the way of void connections in hardened cement paste. The permeability parameter has an important role in structures such as tanks and water concrete reservoirs. In the other side, seep the destructive materials into the concrete decrease the concrete compression strength. So for prediction the concrete durability are two basic properties. Nowadays utilization of various additives for increasing the durability and quality of concrete has been growth. Nanostructure materials, based on the special behavior characteristics, are widely used in industrial division. In this study the effect of Titanium dioxide Nano materials on the concrete compression strength and permeability has been investigated. The mix design utilized in tests has been prepared with the water-cement ratio equal to 0.5 and cement content value equal to 40 kg/m^3 . In addition by adding the nanoparticles with various percent into mix design, new concrete mixtures have been produced. The experimental results indicate that adding the Titanium dioxide particles up to optimum percent into concrete, causes the significant increase in compression strength and noticeable decrease in concrete permeability with respect to evidence samples. Adding the particles more than optimum percent makes reduction in the concrete compression strength in comparison with the sample with optimum percent. Some applicable relationships have been presented in this study to predict the compression strength and permeability of concrete versus various Nano particles percent.

Keywords: Nano Titanium Dioxide, Concrete Permeability, Compression strength.

* Corresponding Author: ahajiani@gmail.com